

Pravdivé informace o schizofrenii

Také si myslíte, že schizofrenie je rozdvojená osobnost nebo že jí nemůže onemocnět patnáctiletý kluk?

Zde najdete základní informace o nemoci, jejíž jméno zná každý, ale o které má málokdo realistické představy.

Co je schizofrenie?

Slovo 'schizofrenie' přibližně znamená 'rozdělené myšlení'. Jde tedy o **poruchu myšlení**, ale dále i **vnímání, emotivity, pozornosti a komunikačních schopností**. Schizofrenik může mít též narušenou **osobnost a motoriku** (pohybové schopnosti).

Myšlení bývá zvláštní, schizofrenik používá vlastní logiku a typické bývají bludy – chorobná přesvědčení. Ve vnímání se objevují halucinace – vjemy bez podnětu. Citové prožívání bývá oploštělé, časté jsou problémy s vůlí a mizí schopnost radovat se.

Co jsou halucinace?

Když při rozhovoru s někým slyšíte, co ten člověk říká, jde o vjem. Když slyšíte hlas, ale nikdo poblíž vás nemluví, jde o halucinaci – **vjem, pro který neexistuje vnější podnět**. Je užitečné rozlišovat ještě pseudohalucinace – vjemy bez podnětu, o kterých ale člověk ví, že "nejsou doopravdy". Schizofrenik totiž své halucinace nezlomně pokládá za opravdové vjemy.

Nejčastěji se vyskytují **sluchové halucinace** – např. pískání, rány nebo hlasy; tyto hlasy mohou zakazovat, přikazovat, kritizovat nebo se hádat. Jsou ale i **zrakové halucinace** (záblesky, postavy, zvěř aj.), **tělové halucinace** (dotyky, bolest, pohyb, pocity v tělesných orgánech), **chut'ové a čichové halucinace** (zápach, chuť domněle otráveného jídla).

A co jsou bludy?

K nejznámějším patří paranoidní bludy typické vztahovačností – člověk je přesvědčen, že ho všichni pozorují, pomlouvají ho a chtějí mu škodit. Perzekuční bludy jsou představy, že je člověk pronásledován, nebo že je obětí nějakého spiknutí. Megalomanické bludy zase zakládají dojem osobní výjimečnosti a důležitosti. Opakem jsou mikromanické či nihilistické bludy. Dále zmiňme ještě kverulační blud projevující se neustálým stěžováním si a emulační (žárlivecký) blud jakožto chorobnou jistotu, že je partner nevěrný.

Bludy jsou mylné myšlenkové konstrukce. Jde o nevyvratitelná přesvědčení. Když slyšíte někde v dálce zatroubit jakési auto a vyhodnotíte to tak, že troubí cíleně na vás a sleduje vás, je to (tedy nejspíš) blud.

Typy schizofrenie 1/2

Paranoidní schizofrenie – je nejčastější a typické jsou tzv. pozitivní příznaky* – halucinace a bludy. Jak napovídá název, jde hlavně o paranoidní bludy, ale také žárlivecké, perzekuční i další. I když tato forma schizofrenie vypadá navenek nejdramatičtěji, je prognóza vyléčení relativně dobrá.

Simplexní schizofrenie – může se projevit už kolem 15. roku věku a kromě zvláštního myšlení jsou pro ní typické negativní** příznaky: citová otupělost, nedostatek vůle a neschopnost radovat se. Tato forma se špatně léčí a často přechází v chronický stav; někdy je proto diagnostikována jako schizotypní porucha osobnosti.

* pozitivní příznaky – pozitivní ve smyslu, že je zde něco "plus", tedy navíc; jde hlavně o halucinace a bludy

** negativní příznaky – naopak něco chybí, např. vůle nebo emoce.

Typy schizofrenie 2/2

Hebefrenní schizofrenie – rozvíjí se v rané dospělosti a mezi její projevy patří zanedbávání povinností, časté používání vulgarismů, plané filozofování, hloupé vtipkování, zvláštní myšlení a celkově podivínství. Člověk se často chová jako pubescent a stylem "všechno vím, všechno znám". Léčení bývá komplikovanější.

Katatonní schizofrenie – vzácná forma typická narušením v oblasti motoriky. Má dvě podoby – stuporózní a produktivní. Při stuporózní formě se člověk částečně nebo úplně přestane hýbat, a to kvůli halucinovaným hlasům, které mu pohyb zakazují. Pokud je např. jeho ruka nastavena do určité polohy, vydrží takto velmi dlouho. Katatonik je ale nevyzpytatelný a kdykoli může obnovením pohybů překvapit. Produktivní forma se vyznačuje výraznou, dezorganizovanou fyzickou aktivitou nebo opakováním určitých pohybů (pohupování atp.), případně slov či vět.

Co je podstatou schizofrenie?

To se dosud nepodařilo přesně zjistit. Jisté je, že léky snižující hladinu jisté chemické látky - **dopaminu** v mozku příznivě ovlivňují příznaky schizofrenie.

Na jiné úrovni jde schizofrenii charakterizovat jako poruchu pozornosti. Zdravý člověk nepodstatné informace a podněty pomíjí (např. dvojici bavící se na chodníku, hudbu z projíždějícího auta, štěkot psa, padající list, stopy po letadle na obloze...), schizofrenik ale jako by **vnímal a vyhodnocoval vše**. A protože k lidské přirozenosti patří přiřazovat všemu nějaký význam, střetává se v hlavě schizofrenika velké množství hodnocení a významů, a toto množství nelze zdravě zpracovat.

Kdo onemocní schizofrenií?

Nejčastěji mladí lidé – schizofrenie většinou propuká u lidí ve věku 15-35 let. Příčinou je zřejmě určitá vrozená zranitelnost (vulnerabilita) psychiky a pokud se během života objeví spouštěč, kterým může být např. silný stres, drogy nebo vyčerpání, onemocnění se projeví. To také vysvětluje, proč se hodně případů schizofrenie objevuje během dospívání – jde o velmi náročné období z hlediska organismu i psychiky.

Touto poruchou trpí 1% populace. U potomka schizofrenika je poměrně velká pravděpodobnost vzniku onemocnění. Ale na druhou stranu, naprostá většina schizofreniků nemá v příbuzenstvu nikoho s touto diagnózou.

Léčba schizofrenie

Základem jsou léky, obvykle ze skupiny antipsychotik (neuroleptik). Těchto léků existuje velké množství a působí na různé příznaky. Mohou eliminovat nebo alespoň zmírnit halucinace a bludy, působit proti úzkosti, zlepšovat náladu, zklidňovat nebo naopak povzbuzovat. Schizofrenici ovšem patří k nepříliš "poslušným" pacientům a léky často neberou, jak by měli. Důvodem jsou buď bludy, že je mají léky otrávit, nežádoucí účinky nebo jednoduše zanedbávání. Proto jsou k dispozici tzv. depotní formy, které stačí podat jen jednou za pár týdnů. Ne vždy účinkuje hned první lék; pak se musí zkoušet nasadit jiný, až se najde takový, který zabere.

Velká část schizofreniků se léčí v domácích podmínkách. Léčebny slouží pro nemocné v akutním stadiu onemocnění a pro ty, kteří jsou nebezpeční sobě nebo okolí.

Dopady schizofrenie na běžný život

Schizofrenie kriticky ovlivňuje všechny důležité životní oblasti – schopnost pracovat, komunikovat s ostatními i fungovat ve vztazích. Na chemickou léčbu má proto navazovat i psychologická, případně sociální pomoc. Samozřejmě je snaha zapojit schizofrenika co nejvíce do běžného života, resp. neubírat mu nic, co vyloženě není nutné (např. školu, práci, samostatné bydlení apod.).

Zhruba třetina schizofreniků se vyléčí, u třetiny přetrvávají určité potíže a třetina na léčbu nereaguje. Proto mezi schizofreniky najdeme jak lidi, kteří zcela běžně fungují (jak to je dokumentováno třeba ve filmu Čistá duše), tak lidi, kteří toho schopní ani zdaleka nejsou. Uvádí se, že až desetina schizofreniků ukončí život sebevraždou.

Schizofrenie patří k nejdražším chorobám vůbec – léčba je drahá sama o sobě, často je dlouhodobá a mnozí schizofrenici jsou od relativně nízkého věku v invalidním důchodu.

Jak se chovat ke schizofrenikovi

Schizofrenici mají s běžnou komunikací potíže. Je dobré respektovat zásadu, že **bludy se nevyvracejí**. Jsou nevyvratné ze své podstaty, člověk jim nezlomně věří. Můžete si zkusit představit, kolik práce by dalo někomu jinému, aby vás přesvědčil třeba o tom, že teď je rok 2257. Budete trvat na tom, že je to jinak, a právě tak trvá na svých přesvědčeních schizofrenik. Pak stačí chovat se k němu s běžným respektem a úctou. Situace, kdy člověk pod vlivem bludů či halucinací ohrožuje sebe nebo druhé, se vyskytují naštěstí málo. Zde je třeba zajistit základní bezpečnost a zavolat lékařskou pomoc.

Poznáte, o jaký typ schizofrenie jde?

1. Žena, 29 let. Odmítá jíst cokoli, co si nepřipraví sama. Jídlo jí i tak připadá nahnilé nebo otrávené; je přesvědčená, že ji chce někdo pomalu otrávit. Na stresové situace reaguje velmi popuzeně, stahuje se ze společnosti.

2. Muž, 16 let. Začal mít problémy na střední škole. Při zkoušení odpovídal zvláště, témata překrucoval, nakonec studium přerušil. Chce napsat knihu "o tom, jak to na světě ve skutečnosti chodí", ale nemá k tomu teď dost sil, špatně spí a je pořád unavený. Dvakrát se pokusil o sebevraždu. Nesměje se ani se nerozčiluje.

Na závěr...

se pokochejte krásou skalních děl Matyáše Brauna



...a šlo o paranoidní a hebefrenní schizofrenii

© Michaela Peterková, 2012

www.psyx.cz

www.psychotesty.psyx.cz